

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне і практичне значення
результатів дисертації Рубаної Євгенії Степанівни на тему
«Німецька фахова мова архітектури та будівництва:
структурно-семантичний, генетичний та функційний аспекти»,
поданої
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 Філологія
в галузі знань 03 Гуманітарні науки**

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Рецензована кваліфікаційна наукова праця є завершеним дослідженням, в якому науково обґрунтовано результати щодо структурно-семантичних, генетичних та функційних особливостей німецької фахової мови архітектури та будівництва. Обрана тематика є актуальною та важливою з урахуванням мети, об'єкту, предмету, теоретичного значення та практичної цінності цього дослідження.

Дисертаційна робота представлена у межах блоку науково-дослідної тематики факультету іноземних мов і кафедри германської філології та перекладу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Германські і романські мови: структурно-семантичні та когнітивно-дискурсивні особливості, проблеми перекладу та викладання» (номер державної реєстрації 0121U110644).

Мета роботи – встановити структурно-семантичні, генетичні і функційні характеристики терміноелементів і терміносполук терміносистеми німецької фахової мови архітектури та будівництва.

2. Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Завдання представленого дослідження полягають у тому, щоб

- розглянути теоретико-методологічну базу дослідження фахових мов і галузевих термінологій з урахуванням новітніх лінгвістичних поглядів; встановити екстралінгвальні й лінгвальні фактори впливу на становлення зазначеної термінологічної системи німецької мови в діяхронії і синхронії;

- теоретично обґрунтувати і практично реалізувати етапи та стадії тезаурусного моделювання німецькомовної терміносистеми архітектури й будівництва; експлікувати наявні у терміносфері німецької фахової мови архітектури та будівництва семантичні реляції між описаними термінологічними одиницями;

- описати особливості парадигматичних відношень у структурі терміносистеми німецької фахової мови архітектури та будівництва; висвітлити структурно-морфологічну будову обраної галузевої термінології;

- систематизувати генетичні джерела термінологічного арсеналу німецької фахової мови архітектури та будівництва відповідно до категорій автохтонних, запозичених і інтернаціоналізованих термінологічних одиниць; визначити домінантні мови-донори для збагачення словникового складу цієї фахової мови;

- диференціювати синтаксичні властивості різних типів фахових текстів німецької фахової мови архітектури та будівництва на матеріалі статей у фахових журналах архітектури та будівництва, рекомендацій щодо вивчення фаху, презентацій заходів, монографій, навчальних підручників, інструкцій з розподілу сфери завдань.

Об'єкт дослідження – системно-структурна організація німецької фахової мови архітектури та будівництва.

Предмет дослідження – структурно-семантичні, генетичні і функційні характеристики німецької фахової мови архітектури та будівництва.

У кваліфікаційній роботі застосовано низку загальнонаукових (аналіз,

синтез, індукція, дедукція, а також узагальнення і підсумування результатів, отриманих на матеріалі вибірки зі словників) та лінгвістичних методів дослідження (зіставний метод, метод кількісного обрахунку лінгвістичних даних, метод описового перекладу, дефініційний аналіз, компонентний аналіз при описі парадигматичних відношень, етимологічний аналіз при репрезентації генетичних джерел термінів німецької фахової мови архітектури та будівництва, словотвірний аналіз і аналіз безпосередніх складників терміноелементів). У роботі залучено елементи когнітивно-дискурсивного підходу при тезаурусному моделюванні німецької фахової мови архітектури та будівництва.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їхня новизна.

Наукова новизна представленої кваліфікаційної роботи продиктована тим, що в ній вперше:

- об'єктивовано статус, структуру і системну організацію термінології німецької фахової мови архітектури та будівництва, теоретично експліковано і практично унаочнено засади становлення термінологічної системи архітектури і будівництва у контексті німецької мови, визначено тенденції генезису, способи асиміляції та її функційний потенціал;

- окреслено 12 лексико-семантичних класів термінологічних одиниць німецької фахової мови архітектури та будівництва і стратифіковано семантичні маркери з урахуванням 24 типів логіко-семантичних відношень між ними, виокремлено мікросистеми обраної фахової мови;

- здійснено ранжування способів розширення термінологічного інструментарію німецької фахової мови архітектури та будівництва за допомогою асиміляції науково-технічної термінолексики із близькоспоріднених і неспоріднених груп мов (германських, романських мов, класичної грецької мови, семітських і слов'янських мов) та визначено індекс інтернаціоналізації термінологічного словника німецької фахової мови

архітектури та будівництва;

- сконструйовано схему тезаурусного моделювання німецької фахової мови архітектури та будівництва на основі комплексу лінгвістичних корпусів і описано її у форматі гніздової структурації із вершиною «Архітектура та будівництво», детерміновано перспективу досліджень термінологічних гнізд;
- встановлено типологію структурно-композиційних та синтаксичних показників продуктивності фахових текстів німецької фахової мови архітектури та будівництва.

4. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження підкріплюються використанням як матеріалу дослідження 7 лексикографічних джерел німецької мови, серед яких тлумачні, орфографічні, етимологічні моно- та полілінгвальні лексикони, науково-технічних текстів архітектурного спрямування, а також розробкою двомовного перекладного словника із обсягом 6108 термінів і термінологічних сполучень. Для встановлення і градації структурно-композиційних і синтаксичних параметрів текстових фрагментів галузі архітектури і будівництва здійснено вибірку з 23 сучасних науково-популярних та навчально-методичних текстів.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувачки, її особистий внесок у розв’язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності дисертанта з результатами наукових досліджень інших вчених.

Здобувачка володіє високим рівнем теоретичної підготовки. На формуванні теоретико-методологічних основ дисертаційного дослідження позначився вплив як класиків термінознавчої науки, так й новаторів. У роботі здобувачка враховано досвід попередників за напрямом вивчення фахових мов як різновиду загальнонаціональної мови (В. Бек, К.-Д. Бауманн, Е. Вустер, А.Граймас, В. Задорожний, Т. Кияк, С. Кійко, Б. Михайлишин, Т. Рьольке, М.Сайко, Л. Стегніцька, О. Чайка, Л. Хоффманн, Г.-Р. Флук, Ц. Фраас, Т.Штьорель, В. Шмідт, М. Цвіллінг). Здобувачка обізнана з працями,

присвяченими тематиці дослідження термінознавчих реалій і теорії терміноодиниці (Л. Алексієнко, Н. Артикуца, В. Бялик, Ю. Бойко, Л. Васенко, В. Ган, Л. Гладкоскок, В. Даниленко, Н. Дарчук, Р. Дудок, Т. Кияк, С. Кійко, О. Кримець, С. Лінда, М. Сайко, Л. Симоненко, Л. Стегніцька, О.Суперанська). Опрацьовано й праці з термінографії, лексикографії і моделювання глосаріїв та тезаурусів (Р. Арнцт, Н. Дарчук, С. Кійко, Ф. Майєр, Г. Мелех, М. Льошманн, М. Мюллер-Фальке, Г. Піхт, С. Роу, Л. Стегніцька, Л.Тименко, А. Шилова, Н. Школьна та інші).

Здобувачка дослідила і обґрунтувала структурно-семантичні, генетичні та функційні особливості німецької фахової мови архітектури та будівництва на матеріалі корпусу з 23 науково-технічних текстів обраної галузі.

6. Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у внеску до глибинного сприйняття теоретико-методологічних основ німецькомовного термінознавства, лінгвістики національних фахових мов й лексикології німецької мови; в аналізі термінології німецької фахової мови архітектури та будівництва, що доповнює знання про процес номінації у галузевих терміносистемах та актуалізує уявлення про шляхи термінотворення у макросистемах німецької мови у синхронії. Теоретичні висновки уможливають систематизацію понять історіографії та теорії термінознавства, а отже доповнять низку лексикографічних студій, які репрезентують термін як ядерний елемент професійного фахово-орієнтованого мовлення. Результати дисертаційної роботи постулюють теоретико-методологічні засади у вивченні фахових мов і є рушієм подальших різновекторних експериментальних досліджень інших галузевих терміносфер на матеріалі конкретних національних фахових мов.

7. Практичне значення дисертації визначається перспективою використання отриманих результатів та висновків у розробці й проведенні лекційних, практичних і семінарських занять у рамках курсів із вступу до

мовознавства, загального мовознавства (наприклад, «Термінознавство кінця XX – початку XXI ст.» для зіставного аналізу здобутків українських та зарубіжних вчених-лінгвістів, «Фахові мови»), корпусної лінгвістики («Використання корпусів у лінгвістичних дослідженнях»), зіставної лексикології («Термінологія», «Етимологія у зіставному аспекті», «Лексикографія»), лінгвістики тексту, перекладознавства, спецкурсу із галузевого перекладу, основ професійної діяльності перекладача, термінознавства. Представлені результати можна імплементувати на стадії стандартизації, уніфікації і стратифікації різногалузевих термінологій. Крім того, отриманими висновками можуть послуговуватися студенти технічних спеціальностей факультетів архітектури, будівництва, ландшафтного дизайну, декоративно-прикладного мистецтва на практичних заняття з німецької мови за професійним спрямуванням. Розробки знайдуть своє використання й в лексикографічній практиці під час конструювання перекладних термінологічних вокабулярів з іншим фаховим фокусом, а також у процесі створення фахово-орієнтованої навчальної літератури чи написанні науково-дослідницьких кваліфікаційних робіт.

8. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувачки в публікації.

Результати лінгвістичного дослідження є як доробком самої дисертантки, що показано на матеріалі численних наукових розробок та реалізацією комплексного дослідження особливостей німецької фахової мови архітектури та будівництва, так й наслідком співпраці з С.В. Кійко (у співавторстві опубліковано 2 статті у фахових виданнях України та 2 статті у виданнях, індексованих у наукометричних базах Index Copernicus (Республіка Польща) та Scopus (Федеративна Республіка Німеччина)). У статтях «Кійко С.В., Пинтюк Є.С. Німецько-український термінологічний словник архітектури і будівництва: принципи розробки і укладання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. Одеса: Видавничий дім

«Гельветика», 2019. Вип. 43. Т. 2. С. 121-125» (75% наукового тексту), «Кійко С.В., Пинтюк Є.С. Тезаурусне моделювання німецькомовної терміносистеми архітектури і будівництва. *Львівський філологічний часопис*. Львів: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2020. Вип. 8. С. 82-89» (70% наукового тексту), «Kiyko S., Rubana Y. Deutsche Fachsprache der Architektur und des Bauwesens: Struktur und Semantik. *Glottology*, 2023. Vol. 14. Is. 1. P. 81-109» (50% наукового тексту) та «Kiyko S., Rubana Ye. Computergestützte Erstellung von zweisprachigen Fachwörterbüchern. *Scientific Journal of Polonia University*. 2022. Vol. 55, No 6. P. 25-31» (80% наукового тексту), які написані у співавторстві, особисто здобувачці належить постановка наукової проблеми, аналіз попередніх досліджень з термінознавства та термінографії; вибір методологічного інструментарію для розробки термінологічного словника представленої сфери знань; оцінка, оптимізація 3 початкових етапів роботи над укладанням термінографічного джерела та представлення результатів кількісних підрахунків.

Результати перевірки тексту дисертації з використанням антиплагіатної системи TURNITIN показали 2% схожості з джерелами з Інтернету. Робота відповідає принципам академічної доброчесності.

Публікації. Базові теоретичні положення, гіпотези, практичні результати проведених експериментів та висновки, запропоновані у цій лінгвістичній праці, апробовано на матеріалі 20 публікацій. З них: 5 праць опубліковано одноосібно, 2 – у співавторстві у фахових виданнях України категорії «Б», 1 стаття – у співавторстві у виданні, включеному до наукометричної бази Scopus, 1 стаття – у колективній закордонній монографії, 8 тез доповідей – у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Апробація результатів відображена також у публікації 1 фахового термінологічного словника та 1 навчально-методичного посібника із спецкурсу «Ділове писемне мовлення». Результати дисертації повною мірою викладені в зазначених публікаціях.

**Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації:**

***Наукові праці у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань
України***

1. Кійко С.В., Пинтюк Є.С. Тезаурусне моделювання німецькомовної терміносистеми архітектури і будівництва. *Львівський філологічний часопис*. Львів: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2020. Вип. 8. С. 82-89.

2. Пинтюк Є.С. Етимологічні характеристики інтернаціоналізмів і термінів іншомовного походження німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 17. Т. 1. С. 162-166.

3. Рубана Є.С. Антонімні відношення терміносистеми німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2022. Вип. 54. С. 87-90.

4. Рубана Є.С. Полісемія у терміносистемі німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. Германська філологія. 2022. Вип. 835-836. С. 108-117.

5. Рубана Є. Терміносистема німецької фахової мови архітектури та будівництва: системні характеристики та гніздова структурація. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія: Філологія. 2023. Вип. 53. С. 87-93.

***Наукові праці у періодичних науковому виданні, проіндексованому в
накометричній базі даних Scopus***

1. Kiyko S., Rubana Y. Deutsche Fachsprache der Architektur und des Bauwesens: Struktur und Semantik. *Glottology*, 2023. Vol. 14. Is. 1. P. 81-109.

(Scopus)

(Q3

<https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21100787379&tip=sid&clean=0>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Пинтюк Є.С. Архітектурна метафора як засіб репрезентації континуального розвитку німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Фахові мови й новітні підходи до їх викладання*: Матеріали II Міжнародної онлайн-конференції (Київ, 19-20 травня 2021 р.). Київ: Видавництво НУБіП України, 2021. С. 77-79.
2. Рубана Є.С. Оніми як спроба імплементації принципів мультилінгвізму (на матеріалі німецької фахової мови архітектури та будівництва). *Молодіжна наука заради миру та розвитку*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 9-11 листопада 2022 р.). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2022. С. 171-174.
3. Рубана Є.С. Інструменти управління стадіями виробничо-технічного циклу в контексті професійної міжкультурної комунікації (на матеріалі німецької фахової мови архітектури та будівництва). *Платон мені друг, але істина дорожча: теоретико-практичні та методологічні аспекти розвитку сучасних гуманітарних наук*: зб. матеріалів I Всеукраїнської молодіжної конференції (Чернівці, 2-3 березня 2023 р.). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 165-168.
4. Рубана Є.С. Міжнаціональна фахово-орієнтована багатомовність в контексті гармонізації термінів німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Молодіжна наука заради миру та розвитку*: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 8-10 листопада 2023 р.). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 176-178.
5. Рубана Є.С. Принципи частотної класифікації термінів німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 28-29 січня 2022 р.). Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень». 2022. С. 98-100.
6. Рубана Є.С. Автохтонні та інтернаціональні терміни німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Наука як базис розвитку сучасних*

країн: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Братислава, 27-28 січня 2022 р.). Братислава, Словаччина. 2022. С. 172-175.

7. Пинтюк Є.С. До проблеми експлікації етапів дослідження німецької фахової мови архітектури та будівництва. *I International Science Conference on Multidisciplinary Research*: зб. матеріалів доп. учасн. I Міжнар. наук.-практ. конф. (Берлін, 19-21 січня 2021 р.). Берлін, Німеччина. 2021. С. 874-876.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Кійко С.В., Пинтюк Є.С. Німецько-український термінологічний словник архітектури і будівництва: принципи розробки і укладання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 43. Т. 2. С. 121-125.

2. Кійко С.В., Пинтюк Є.С. Німецько-український словник термінів архітектури та будівництва. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.

3. Кійко С.В., Рубана Є.С. Ділове писемне мовлення: навч. посібник. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2022. 100 с.

4. Пинтюк Є.С. Аббревіація як складова процесу терміноутворення німецької фахової мови архітектури та будівництва. *Теорія і практика сучасної науки*: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19-20 серпня 2021 р.). Київ: МЦНІД, 2021. С. 33-34.

5. Рубана Є. Синонімічні відношення у терміносистемі німецької фахової мови архітектури та будівництва. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2021. № 7 (43). Vol. 2. Р. 55-60.

6. Рубана Є.С. Конструювання лінгвістичного корпусу: від теорії до практики (на матеріалі німецької фахової мови архітектури та будівництва). *New development horizons of philological science: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. Р. 290-314.

7. Kiyko S., Rubana Ye. Computergestützte Erstellung von

9. Оцінка мови і стилю дисертації.

Структуру роботи можна охарактеризувати як таку, що відповідає логічним принципам виконання поставленої мети. Композиція розділів узгоджується з послідовністю викладу конкретних завдань теоретичного та прикладного характеру, реалізація яких є успішною. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи не є суперечливими, що підкріплено представленими аргументами і прикладами для їхнього обґрунтування.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

Зміст дисертації відповідає чинним вимогам до оформлення дисертації, встановленим освітньо-науковою програмою «Філологія» галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія.

11. Дотримання нормативних вимог щодо оформлення дисертації.

Дисертація складається з анотацій двома мовами, списку опублікованих праць авторки, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

12. Рекомендації дисертації до захисту.

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні кафедри германської філології та перекладу факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «23» грудня 2024 р. (Протокол № 7) дисертацію Рубаной Євгенії Степанівни «Німецька фахова мова архітектури та будівництва:

структурно-семантичний, генетичний та функційний аспекти» рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Голова засідання
завідувач кафедри
германської філології
та перекладу
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

доц. Олена КУДРЯВЦЕВА

«23» грудня 2024 р.

